

Smørstadbrinken

Notat naturmangfold

Oppdragsnavn **Smørstadbrinken – Notat naturmangfold**
Prosjekt nr. **378021196**
Mottaker **Porsanger kommune**
Dokument type **Notat**
Dato **28.04.2026**
Utført av **Christopher Reppe, Mathias Leithe Haukø**
Kontrollert av **Mathias Leithe Haukø**
Godkjent av **Veronica Rohde Krossa**

Innholdsfortegnelse

1.	Innledning	3
2.	Metode	4
2.1	Avgrensning av undersøkelsesområdet	4
2.2	Datainnhenting	5
2.3	Beskrivelse av naturmangfoldet	5
2.4	Vurdering av naturmangfoldloven §§ 8 – 12	5
2.5	Forbehold	5
3.	Områdebeskrivelse	6
3.1	Lokalklima, vegetasjon og geologi	6
3.2	Lakselva	6
4.	Eksisterende kunnskapsgrunnlag	6
4.1	Naturtyper	6
4.2	Rødlistede og hensynskrevende arter	8
4.2.1	Fugler	8
4.2.2	Karplanter	11
4.2.3	Fisk	11
4.3	Gyte- og oppvekstområder for laksefisk	11
4.4	Fremmede arter	11
4.5	Usikkerhet i kunnskapsgrunnlaget	11
5.	Tiltaket og påvirkning på naturmiljø	12
6.	Avbøtende tiltak	13
7.	Vurdering av naturmangfoldlovens §§ 8-12	14
8.	Referanser	17

Sammendrag

Det er gjennomført en naturfaglig vurdering i forbindelse med forslag til planendring og dispensasjon for erosjonssikring ved Smørstadbrinken langs Lakselva i Porsanger kommune. Formålet med tiltaket er å redusere pågående erosjon i elvebredden og sikre nærliggende bebyggelse og infrastruktur. Tiltaket omfatter etablering av erosjonssikring med steinplastring samt nødvendig anleggsaktivitet, herunder midlertidig adkomst.

Tiltaksområdet er preget av aktive erosjonsprosesser i sand- og siltmasser og omfatter naturtyper knyttet til dynamiske elvebredder, herunder aktiv skredmark, flomskogsmark og åpen flomfastmark.

Lakselva er et vernet vassdrag og et nasjonalt laksevassdrag med svært god økologisk tilstand. Laks (Salmo salar) er registrert i elva og er rødlistet som nær truet (NT). Det foreligger ikke prosjektspesifikk kartlegging av gyte- og oppvekstområder i eller nedstrøms tiltaksområdet, og tiltaket må derfor planlegges og gjennomføres med forutsetning om at sårbare livsstadier kan forekomme nedstrøms.

Prosjektspesifikk naturkartlegging gjennomført i 2025 dokumenterer at området har særlig økologisk verdi knyttet til sandvale (Riparia riparia), rødlistet som sårbar (VU). Det er registrert totalt 12 sandvalekolonier langs den undersøkte elvestrekningen, og Smørstadbrinken er den klart største kolonien (ca. 200–210 reirhull, hvorav om lag 120 vurdert som i aktiv bruk). Sandvale er knyttet til bratte erosjonskanter, og egnede hekkevegger påvirkes av elvas naturlige dynamikk; kolonier kan variere mellom år og nye lokaliteter kan oppstå når elva etablerer nye bratte skråninger.

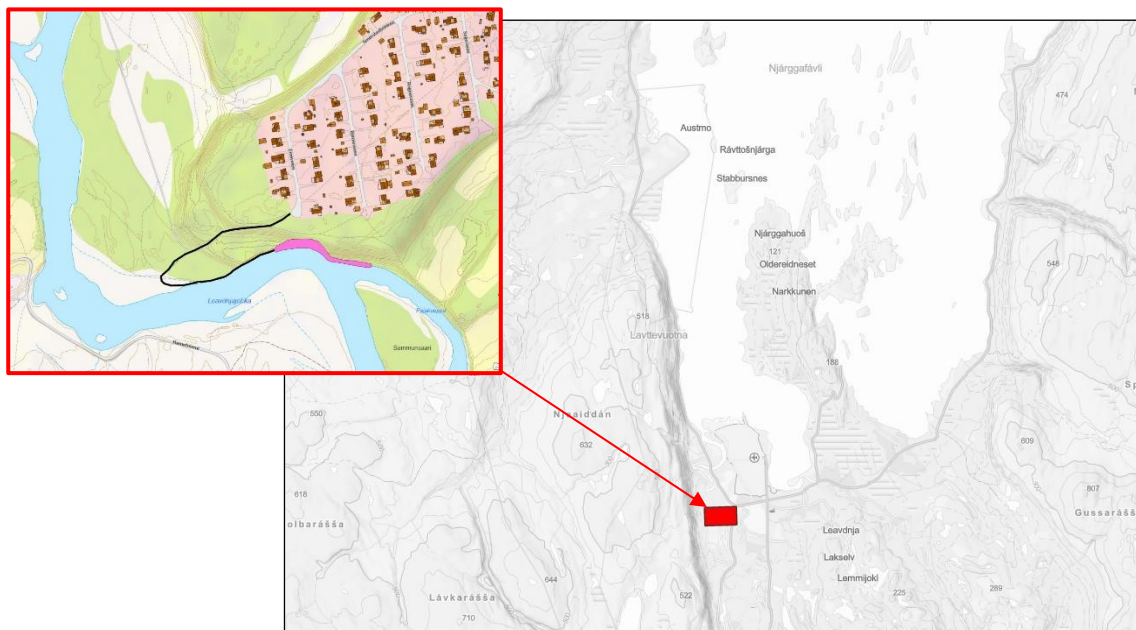
Tiltaket kan påvirke naturmangfoldet gjennom (i) fysisk inngrep i elveskråning som kan endre hekkehabitat for sandvale, (ii) støy og forstyrrelse i hekkesesong, (iii) inngrep i/ved elveløp, og (iv) økt partikkeltransport/nedslamming i anleggsfasen med mulig nedstrøms påvirkning på vannmiljø og fisk.

Det er foreslått avbøtende tiltak for å redusere risiko og omfang av negativ påvirkning, blant annet å unngå anleggsarbeid i og nær hekkevegger i hekkesesong (april–juni), utforming av erosjonssikringen slik at bratte sand-/siltskråninger kan opprettholdes eller reetableres der det er forenlig med sikkerhet og stabilitet, samt partikkelreducerende tiltak, overvåkning og stoppekriterier ved arbeid i/ved elveløpet. Arbeidet skal videre planlegges slik at perioder med gyting og tidlige livsstadier for anadrom laksefisk i størst mulig grad unngås.

Vurderingene etter naturmangfoldloven §§ 8–12 bygger på kunnskapsgrunnlaget (kap. 4), tiltakets påvirkningsmekanismer (kap. 5) og avbøtende tiltak (kap. 6). Kunnskapsgrunnlaget vurderes som godt for terrestriske naturverdier, mens usikkerheten er høyere for vannmiljø/fisk på grunn av manglende prosjektspesifikk kunnskap om gyte- og oppvekstområder. Føre-var-prinsippet ivaretas gjennom planlegging og gjennomføring med skadereduserende tiltak. Den samlede belastningen vurderes som moderat, særlig knyttet til sandvale og mulig midlertidig påvirkning på vannmiljø/fisk i anleggsfasen, forutsatt at de foreslåtte avbøtende tiltakene gjennomføres.

1. Innledning

Rambøll bistår Porsanger kommune med nødvendig underlag for å kunne etablere erosjonssikring ved Smørstadbrinken langs Lakselva. Tiltaket inkluderer plastring med stein og nødvendige anleggstiltak som midlertidig adkomstvei (Figur 1).

Figur 1. Oversiktskart over hvor det skal gjennomføres erosjonssikring i Porsanger kommune. Planlagt erosjonssikring er vist med rosa farge i figuren øverst til venstre.

Området har over tid vært utsatt for betydelig erosjon, der erosjonskanten har trukket seg nærmere bebyggelse og ført til tap av blant annet en tursti. Tiltaket skal bidra til å stabilisere elveskråningen og redusere risiko for videre erosjon og skader på nærliggende boliger og arealer. Gjennomføring av tiltaket vil dermed styrke sikkerheten i området og sikre eksisterende bebyggelse og infrastruktur langs Lakselva.

Formålet med dette notatet er å sammenstille tilgjengelig kunnskap om naturmangfold i plan- og influensområdet (kapittel 4), beskrive hvordan tiltaket kan påvirke naturmangfoldet (kapittel 5), og foreslå avbøtende tiltak (kapittel 6). Kapittel 1 til 6 gir dermed grunnlaget for vurderingen etter naturmangfoldloven §§ 8–12 i kapittel 7, jf. § 7. Usikkerhet i kunnskapsgrunnlaget er samlet omtalt i kapittel 4.5 og legges til grunn i vurderingene i kapittel 7.

2. Metode

Notatet bygger på innhenting av offentlig tilgjengelige data fra relevante databaser og prosjektspesifikk naturkartlegging gjennomført i 2025 [1].

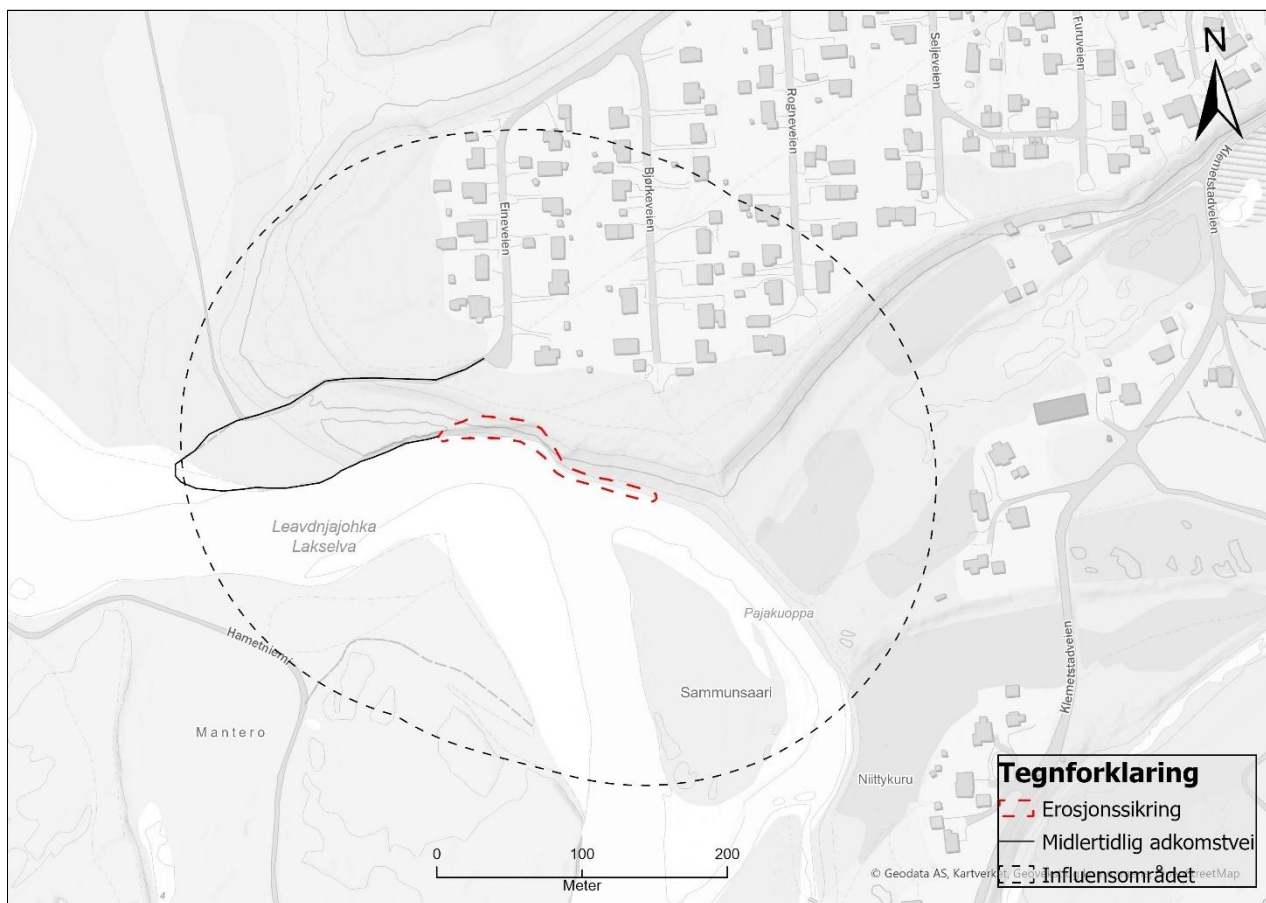
2.1 Avgrensning av undersøkelsesområdet

Undersøkelsesområdet omfatter planområdet og et influensområde der tiltaket kan gi direkte eller indirekte virkninger på naturmangfold, herunder forstyrrelse av fugl og mulig nedstrøms påvirkning på vannmiljø ved partikkeltilførsel.

Influensområdet avgrenses tematisk:

- *Fugl (inkl. sandsvale)*: Influensområdet avgrenses til 100 meter utenfor plangrensen, ettersom forstyrrelser og arealbeslag kan påvirke funksjonsområder i både hekke- og næringsøyperioden [2], se også Figur 2.
- *Vannmiljø og fisk*: Influensområdet omfatter elveløpet i nærområdet der tiltaket skal gjennomføres, samt et stykke nedstrøms tiltaksområdet, da partikkeltilførsel/nedslamming og fysisk påvirkning kan gi effekter nedover i vassdraget.

Avgrensningen er lagt til grunn for datainnhenting, vurdering av usikkerhet og utforming av avbøtende tiltak.

Figur 2. Kartet viser plan- og influensområdet for fugl.

2.2 Datainnhenting

Offentlig informasjon er hentet fra Naturbase, Artskart/Artsdatabanken (inkl. Sensitive Artsdata) og Vann-Nett [3, 4, 5, 6, 7] samt andre tilgjengelige rapporter.

Terrestriske naturverdier i planområdet er kartlagt i 2025 gjennom befarings fra båt langs elvestrekningen, med registrering og dokumentasjon av naturtyper, arter og hekkeområder. Befaringstidspunktet var valgt for å registrere aktive hekkeplasser for sandsvale og for å ha gode forutsetninger for kartlegging av naturtyper og karplanter [1]. Informasjon fra tilgjengelige databaser er supplert for å gi et helhetlig bilde av kunnskapsgrunnlaget.

For vannmiljø og fisk er datagrunnlaget i hovedsak basert på databasesøk og eksisterende informasjon. Det er ikke gjennomført prosjektspesifikke undersøkelser av gyte- og oppvekstområder i tiltaksområdet eller nedstrøms. Konsekvenser av dette for vurderingene er omtalt i kapittel 4.5 og kapittel 7.

2.3 Beskrivelse av naturmangfoldet

I dette notatet omfatter "naturmangfold" biologisk mangfold (naturtyper og arter), samt relevante økologiske prosesser og sammenhenger som kan påvirkes av tiltaket, jf. naturmangfoldloven § 3. I praksis beskrives:

- terrestriske naturtyper og artsforekomster i og nær planområdet, og
- vannmiljø/fisk og mulige nedstrøms virkninger knyttet til anleggsarbeid (partikkelspredning, nedslamming og fysisk påvirkning).

2.4 Vurdering av naturmangfoldloven §§ 8 – 12

Naturmangfoldslovens formål er at naturen med dens biologiske, landskapsmessige og geologiske mangfold og økologiske prosesser tas vare på ved bærekraftig bruk og vern, også slik at den gir grunnlag for menneskenes virksomhet, kultur, helse og trivsel, nå og i fremtiden (naturmangfoldloven, § 1).

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 – 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet, herunder ved forvaltning av fast eiendom (naturmangfoldloven, § 7). Det skal vurderes om kravene i paragrafene er fulgt, eller eventuelt om det kan settes krav til avbøtende tiltak slik at kravene følges. Kravene vurderes opp mot blant annet forvaltningsmålene for naturtyper, økosystemer og arter samt den generelle aktsomhetsplikten i naturmangfoldslovens §§ 4-6.

2.5 Forbehold

Vurderingene gjelder for planområdet og det definerte influensområdet. Det tas forbehold om at det kan forekomme naturverdier som ikke er fanget opp av offentlige databaser eller befarings i 2025. Usikkerhet i kunnskapsgrunnlaget er samlet omtalt i kapittel 4.5.

3. Områdebeskrivelse

Tiltaksområdet ligger langs Lakselvas høyre bredd, omtrent 1 km sørvest for Lakselv sentrum. Området er preget av en erosjonsutsatt yttersving med bratt skråning (opptil ca. 19 m) og aktive erosjonsprosesser i sand- og siltmasser. Tiltaksområdet omfatter naturtyper knyttet til dynamiske elvebredder, herunder aktiv skredmark, flomskogsmark og åpen flomfastmark [1].

3.1 Lokalklima, vegetasjon og geologi

Planområdet ved Smørstadbrinken i Porsanger kommune ligger i nordboreal til lavalpin sone, som er typisk for indre og høyereliggende områder i Finnmark. Vegetasjonen er i hovedsak dominert av bjørkeskog, med innslag av vierkratt og åpne partier, særlig knyttet til elver og dalfører. Langs Lakselva og i elveskråninger forekommer vegetasjon tilpasset ustabile og erosjonsutsatte forhold, ofte på løsmasser [8].

Området ligger i overgangssonen mellom svakt oseanisk og svakt kontinental seksjon, og har et relativt tørt og kjølig klima med kort vekstsesong. Berggrunnen består hovedsakelig av amfibolitt, med innslag av glimmerskifer og gabbro, mens løsmassene i området i stor grad er dannet av elveavsetninger [9].

3.2 Lakselva

Tiltaket skal utføres i Lakselva (vannforekomstID 224-22-R, vassdragsnummer 224.Z), som i Vann-Nett er registrert med *svært god* økologisk tilstand og *ukjent* kjemisk tilstand. Lakselva (Leavdnjajohka) er vernet mot kraftutbygging (vernet i 1986) og er et nasjonalt laksevassdrag. Vassdraget har en om lag 30–40 km anadrom strekning og dokumenterte bestander av laks, sjøørret og sjørøye [10].

4. Eksisterende kunnskapsgrunnlag

4.1 Naturtyper

Kartleggingen i juni 2025 i tiltaksområdet viser at området domineres av naturtypen aktiv skredmark, med mindre innslag av åpen flomfastmark og flomskogsmark [1, 6], se også Figur 3 og Tabell 1.

Flomskogsmark

Flomskogsmarka er preget av jevnlig flompåvirkning, med både sedimentering og erosjon, samt høy grunnvannstand og tilførsel av sigevann [11]. Flomskogsmark er en sårbar naturtype (VU) [6] og sterkt påvirket av flomvann som bidrar med en stedvis sedimentering av næringsrikt finmateriale og stedvis erosjon. Figur 5 viser Lakselva ved en flomsituasjon i 2002. Flom påvirker flomskogsmarka og erosjonssystemet.

Vegetasjonen domineres av vierarter i de mest utsatte partiene og gråor på mer stabile nivåer. Lokaliteten har god tilstand uten vesentlig påvirkning, men lav forekomst av død ved og ingen registrerte rødlistearter. På grunn av lite areal vurderes naturmangfoldet som begrenset, og lokaliteten vurderes til moderat kvalitet.

Aktiv skredmark

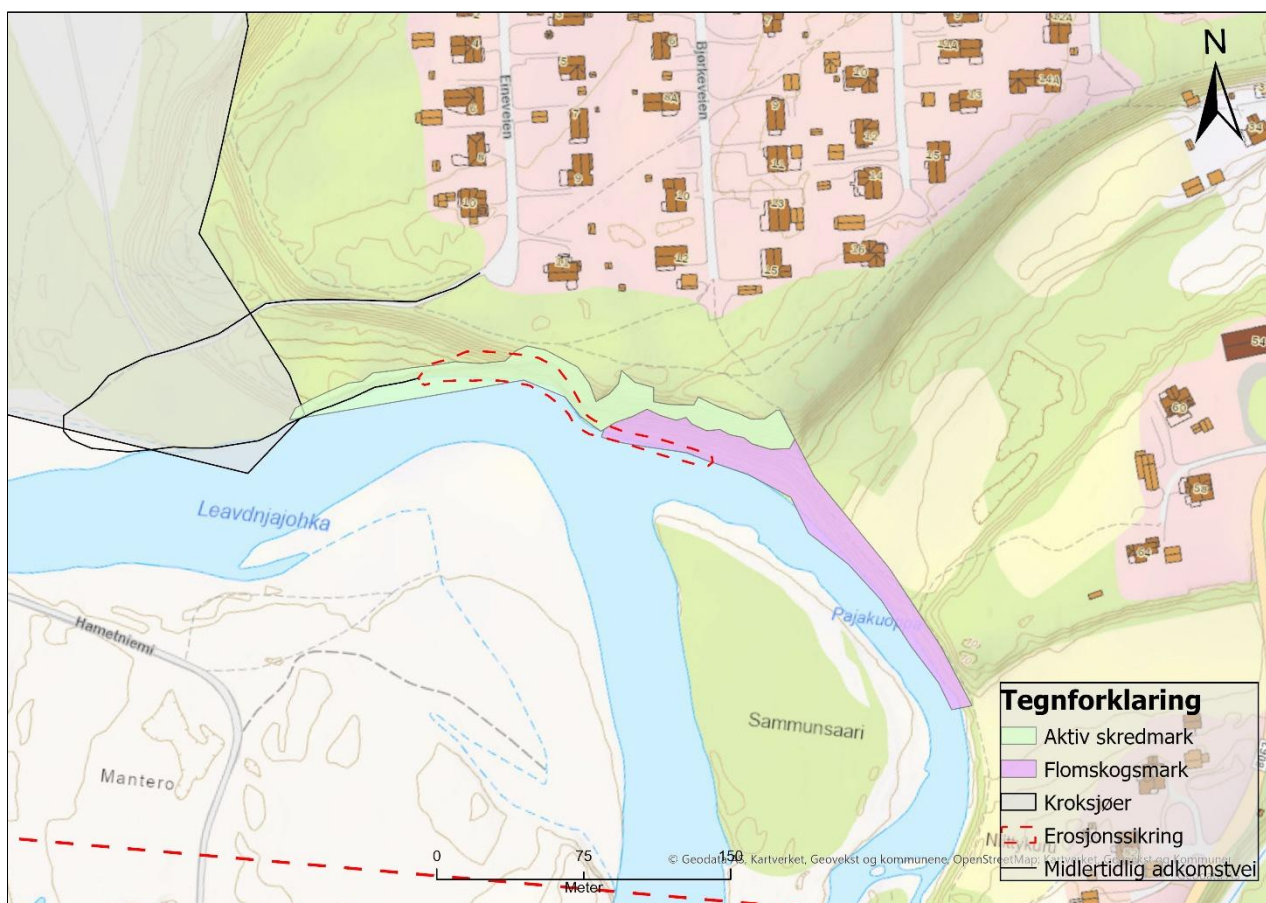
Aktiv skredmark finnes i bratte skråninger med løsmasser og hyppig skredaktivitet, ofte langs elver som opprettholder ustabile forhold [11]. Dette er en spesielt dårlig kartlagt naturtype, og dermed ikke rødlistet (DD) [6]. Dette gir en mosaikk av vegetasjon og åpne partier. Det er ikke registrert menneskelig påvirkning eller rødlistearter, og tilstanden vurderes som god. Arealet er relativt stort, og naturmangfoldet vurderes som høyt.

Kroksjøer

Lokaliteten med kroksjøer, flomdammer og meandrerende elvepartier ligger langs nedre del av Lakselva. Den vurderes som viktig (B) fordi den inngår i et større flommarkssystem, selv om den isolert sett er nær grensen mellom lokalt viktig (C) og viktig (B). Området er dynamisk, med pågående erosjon og endringer i elveløpet [9].

Limniske naturtyper

Det er ikke registrert naturtyper i vann i Naturbase, men dette utelukker ikke forekomst av naturtyper i elveløpet.

Figur 3. Oversiktskart over hvilke terrestriske naturtyper som ligger i området som skal erosjon sikres.

Tabell 1. Oversikt over naturtyper som ble registrert i utredningsområdet. Kilde; Naturbase.no

Naturtype	Navn	Areal	Reg. dato	Naturbase-ID
Aktiv Skredmark	Smørstadbrinken 1	3 656 m ²	2025	NINFP2510192814
Flomskogsmark	Smørstadbrinken 2	3727 m ²	2025	NINFP2510192810
Kroksjøer	Smørstad	-	2009	BN00082960

Figur 4 viser flom i Lakselva i 2002. Kilde: Porsanger kommune.

4.2 Rødlistede og hensynskrevende arter

4.2.1 Fugler

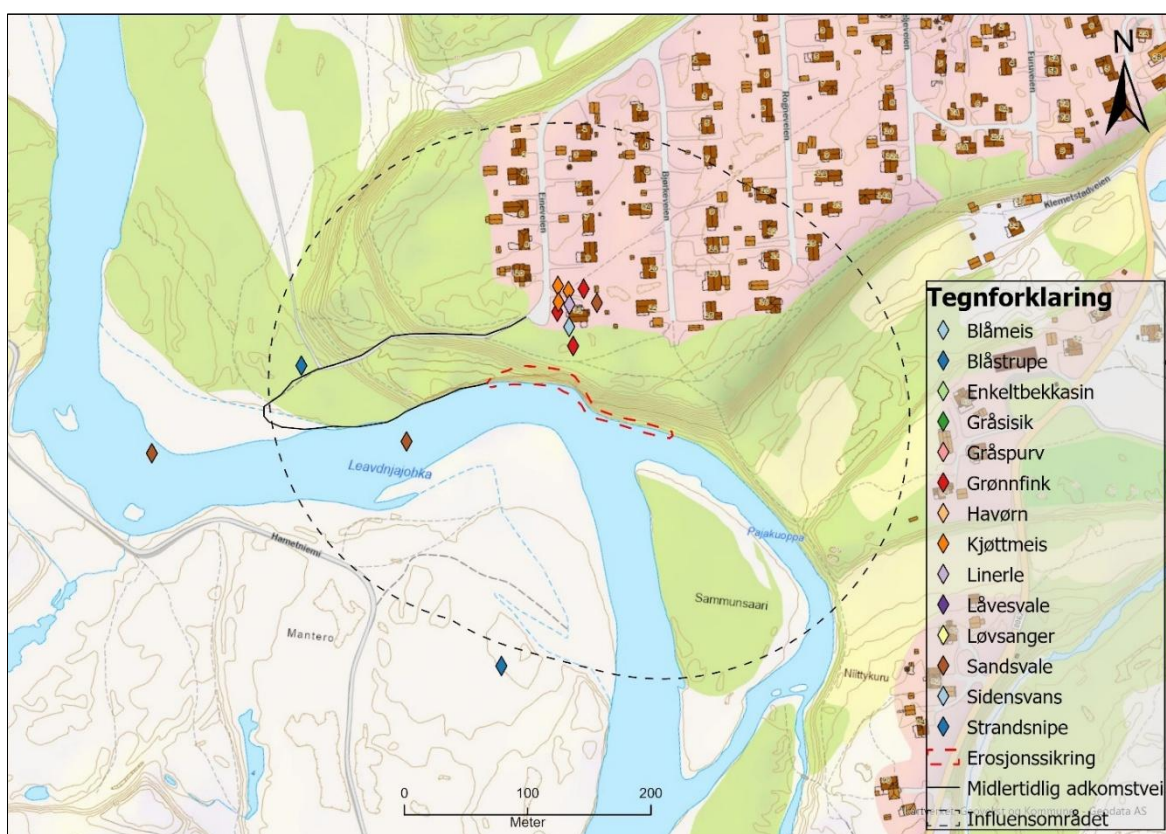
Det er registrert totalt 14 fuglearter i plan- og influensområdet i Tabell 2 og vist i Figur 5.

Tabell 2. Oversikt over arter i plan- og influensområdet. Kilde: Artsdatabanken og Natur og samfunn [1].

Navn	Vitenskapelig navn	Kategori
Blåmeis	<i>Cyanistes caeruleus</i>	LC
Blåstrupe	<i>Luscinia svecica</i>	LC*
Enkeltbekkasin	<i>Gallinago gallinago</i>	LC
Grønnfink	<i>Chloris chloris</i>	VU
Gråsisik	<i>Acanthis flammea</i>	LC
Gråspurv	<i>Passer domesticus</i>	NT
Havørn	<i>Haliaeetus albicilla</i>	LC*
Kjøttmeis	<i>Parus major</i>	LC
Linerle	<i>Motacilla alba</i>	LC
Løvsanger	<i>Phylloscopus trochilus</i>	LC

Navn	Vitenskapelig navn	Kategori
Låvesvale	<i>Hirundo rustica</i>	LC
Sandsvale	<i>Riparia riparia</i>	VU
Sidensvans	<i>Bombycilla garrulus</i>	LC
Strandsnipe	<i>Actitis hypoleucos</i>	LC

Fire av artene er rødlistet: sandsvale (*Riparia riparia*, VU), grønnfink (VU) og gråspurv (NT). I tillegg er blåstrupe og havørn registrert som ansvarsarter. Seks arter er registrert som hekkende eller mulig hekkende i området: sandsvale, grønnfink, løvsanger, låvesvale, enkeltbekkasin og strandsnipe.

Figur 5. Oversikt over arter i plan- og influensområdet. Kilde: Artskart

Sandsvale og sandsvalekolonier

Kartleggingen av sandsvaler ble gjennomført som en del av naturmangfoldkartleggingen ved Smørstadbrinken, med særlig fokus på å identifisere hekkeområder langs Lakselva [1]. I tillegg er eksisterende kunnskap og informasjon fra lokalkjente benyttet som grunnlag for vurderingene i kapittel 7.

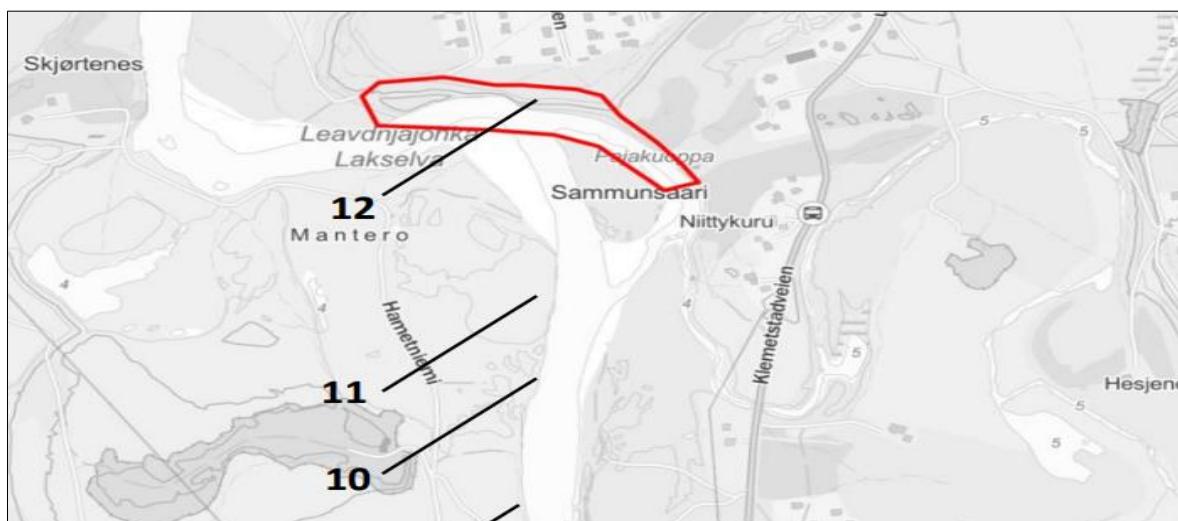
Sandsvale er en kolonihekkende art som er knyttet til bratte, erosjonsutsatte skråninger i sand- og siltmasser langs elver [12], se også Figur 6. Arten graver reirganger inn i nesten vertikale skråninger, og tilgangen på egnede hekkevegger er avhengig av at erosjon opprettholder bratte skråninger over tid. Lokalitetene er derfor ofte dynamiske, og kolonier kan endre størrelse og plassering mellom år. Registreringene [1] gir et øyeblikksbilde for 2025, og koloniens størrelse og plassering kan variere mellom år.

Figur 6. Bilde av Smørstadbrinken. Bildet ble tatt under befaringen av sandsvalekolonien. Kilde: Natur og Samfunn [1].

Registrerte kolonier langs Lakselva

Basert på kartleggingen i 2025 omfatter den undersøkte elvestrekningen totalt 12 sandsvalekolonier, der Smørstadbrinken er den klart største lokaliteten (ca. 200–210 reirhull, hvorav om lag 120 vurdert som i aktiv bruk) [1]. De øvrige koloniene er små til mellomstore og varierer i aktivitet (fra forlatte reir til kolonier med opptil ca. 40 hekkende par) [1]. Dette innebærer at Smørstadbrinken representerer en betydelig andel av registrert hekkeaktivitet innenfor kartlagt strekning, og at lokaliteten derfor har høy lokal verdi som hekkeområde.

Figur 7 Resultatene fra kartleggingen utført av Natur og Samfunn. Tallet 12 viser den største registrerte lokaliteten med sandsvaler. Kilde: Natur og Samfunn [1].

Samtidig er sandsvalens hekkehabitat knyttet til dynamiske elvebredder, og opplysninger fra lokalkjente understøtter at det finnes flere hekkelokaliteter langs vassdraget og at nye lokaliteter kan oppstå når elva graver ut nye skrånninger [1]. Samlet gir dette et kunnskapsgrunnlag for å vurdere samlet belastning for sandsvale i kapittel 7 (§ 10), der både lokalitetens størrelse og elvas naturlige dynamikk inngår.

4.2.2 Karplanter

I Artskart er det registrert enkelte rødlistede karplanter i området, blant annet rødsildre (NT), som er knyttet til elvenære miljøer i tilknytning til tiltaks- og adkomstområdet. Under feltkartleggingen i 2025 ble det imidlertid kun registrert én rødlistet karplanteart, klåved (NT), som forekom flere steder på åpne flomfastmarker langs elva [1].

4.2.3 Fisk

Av rødlistede fiskearter er registrert laks (NT) i elva [5].

4.3 Gyte- og oppvekstområder for laksefisk

Det foreligger ikke prosjektspesifikk kartlegging av gyte- og oppvekstområder i eller nedstrøms tiltaksområdet. Lakselva har svært god økologisk tilstand og er et nasjonalt laksevasdrag, og det må derfor legges til grunn at egnede gyte- og oppvekstområder kan forekomme nedstrøms. Relevante avbøtende tiltak er beskrevet i kapittel 6 og vurderes etter naturmangfoldloven § 9 i kapittel 7.

4.4 Fremmede arter

Det ble ikke registrert noen fremmede arter under den prosjektspesifikke kartleggingen gjennomført av Natur og Samfunn i 2025 [1]. I artskart er pukkellaks og regnbueørret registrert i elva [4].

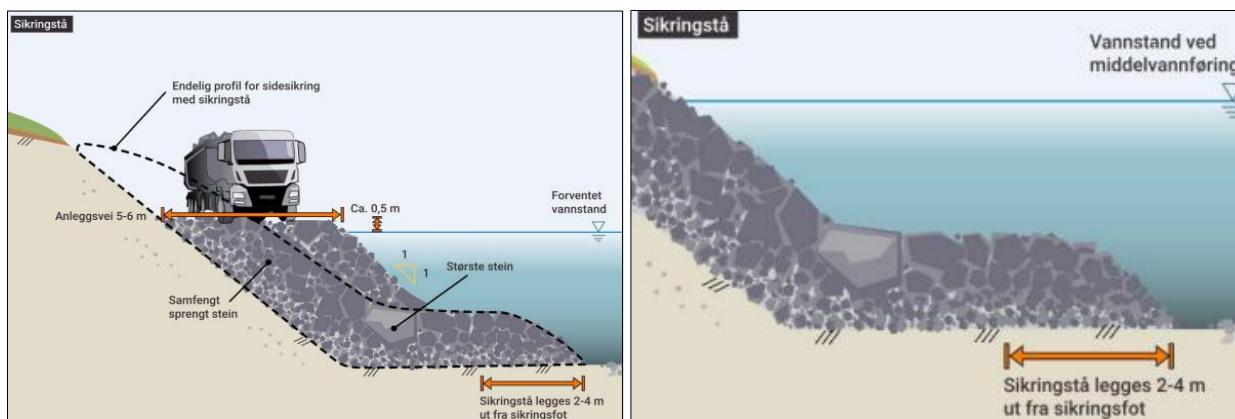
4.5 Usikkerhet i kunnskapsgrunnlaget

Det er alltid noe usikkerhet knyttet til kartlegging av **terrestriske** naturverdier, blant annet fordi artsregistreringer påvirkes av tidspunkt, metodikk og tilgjengelig kunnskap. For terrestriske verdier (naturtyper, sandsvale og karplanter) vurderes usikkerheten som lav, gitt feltkartlegging og sammenstilling av tilgjengelige data.

For **vannmiljø** og **fisk** er usikkerheten høyere, særlig knyttet til lokalisering av gyte- og oppvekstområder i eller nedstrøms tiltaksområdet. Manglende kunnskap innebærer at tiltaket må planlegges og gjennomføres med skadereduserende tiltak, og at behov for supplerende undersøkelser kan vurderes dersom risiko for nedslamming/partikkelspredning ikke kan reduseres tilstrekkelig gjennom planlagt gjennomføring.

5. Tiltaket og påvirkning på naturmiljø

Tiltaket innebærer etablering av erosjonssikring i form av steinplastring langs elvekanten, der grove steinmasser legges ut for å stabilisere skråningen og hindre videre utgraving [13]. Arbeidet vil også omfatte etablering av midlertidig adkomstvei samt transport og utlegging av betydelige steinmasser. Planområdet ligger i et boligområde langs elva med naturlig vegetasjon i elveskråningen, og selv om tiltaket medfører fysiske inngrep, vurderes det som nødvendig for å redusere erosjonsfare og sikre eksisterende bebyggelse (Figur 8).

Figur 8. Bildet t.v: Anleggsvei med sikringstå. Bildet til t.h: prinsippskisse for erosjonssikring med ordnet steinlag og sikringstå. Kilde: NVE

Tiltakets relevante påvirkningsmekanismer for naturmangfold vurderes å være:

- **Fysisk inngrep i elveskråning:** kan redusere/endre hekkehabitat for sandsvale dersom bratte erosjonskanter fjernes eller flates ut.
- **Støy/forstyrrelser i sårbare perioder:** kan påvirke hekkende fugl.
- **Fysisk inngrep i/ved elveløp:** kan påvirke elvebunn lokalt og naturtyper i elvekanten.
- **Partikkelspredning i anleggsfasen:** økt turbiditet og nedslamming kan påvirke vannmiljø og anadrom fisk, særlig dersom gyte- eller oppvekstområder berøres nedstrøms.

Beskrivelse av avbøtende tiltak knyttet til disse påvirkningsmekanismene er gitt i kapittel 6, og danner grunnlag for vurdering etter naturmangfoldloven §§ 8–12 i kapittel 7.

6. Avbøtende tiltak

Avbøtende tiltak er foreslått for å redusere sannsynlighet for og omfang av negativ påvirkning på naturmangfold, og for å håndtere usikkerhet i kunnskapsgrunnlaget, jf. naturmangfoldloven §§ 8 og 9. Tiltakene bygger på anbefalinger fra naturkartleggingen i 2025 [1], supplert med skadereduserende tiltak knyttet til anleggsfase og gjennomføring. Tiltakene er formulert som krav ("skal") der disse er nødvendige for å redusere risiko, og som anbefalinger/forutsetninger ("så langt det er praktisk mulig") der gjennomførbarhet avhenger av tekniske og sikkerhetsmessige forhold.

Tiltakene skal innarbeides i entreprenørens arbeidsbeskrivelse/miljøoppfølgingsplan før anleggsstart, herunder ansvar, gjennomføringsmetode og konkrete stoppekriterier ved avvik (særlig knyttet til partikkelspredning).

Dersom de foreslåtte avbøtende tiltakene ikke kan gjennomføres som forutsatt, må konsekvenser for naturmangfold vurderes på nytt.

Fugl (særlig sandsvale)

- Anleggsarbeid i og nær hekkevegger for sandsvale skal ikke gjennomføres i hekkeperioden (april – juni, [6]), med mindre det dokumenteres at hekkevegger ikke er i bruk i aktuell periode (f.eks. ved fagkyndig kontroll).
- Erosjonssikringen skal, der det er forenlig med sikkerhet og stabilitet, utformes slik at bratte sand-/siltskråninger kan opprettholdes eller reetableres naturlig som hekkehabitat for sandsvale.

Naturtyper og revegetering

- Ved inngrep i og nær naturtypen Smørstadbrinken 2 (flomskogsmark), skal det ikke tas mer areal enn strengt nødvendig.
- Viktige naturverdier skal merkes tydelig i felt for å unngå utilsiktet skade (gjennomføres av fagkyndig).
- Reetablering skal baseres på stedeodne masser og naturlig frøbank der det er mulig (naturlig revegetering). Der naturlig revegetering ikke gir tilfredsstillende dekning innen første vekstsesong, vurderes supplerende tiltak med stedeodne arter.

Vannmiljø og anadrom fisk (føre-var ved usikre gyteområder)

- Arbeid i/ved elveløpet gjennomføres ved stabil lav vannføring og unngås i perioder med høy vannføring/flom, for å redusere partikkelspredning.
- Det skal etableres tiltak mot partikkelspredning, for eksempel siltgardin dersom dette er praktisk mulig.
- Det skal gjennomføres enkel overvåkning av turbiditet/partikkeltransport nedstrøms under arbeid i/ved elveløpet (visuelle observasjoner og/eller egnet målemetode), med avtalte stoppekriterier og korrigerende tiltak. Dette kan være bl.a. overskridelser av forhåndsdefinerte terskelverdier og/eller synlig partikkelforekomst i vannet.
- Arbeidet planlegges tidsmessig slik at det i størst mulig grad unngår perioder med gyting og tidlige livsstadier for anadrom laksefisk, basert på føre-var-prinsipp ved manglende prosjektspesifikk kartlegging (jf. kap. 4.3 og 4.5).

Avbøtende tiltak i kapittel 6 legges til grunn i vurderingen etter naturmangfoldloven §§ 8–12 i kapittel 7.

7. Vurdering av naturmangfoldlovens §§ 8-12

Prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8–12 legges til grunn som retningslinjer, jf. § 7. Vurderingen tar utgangspunkt i kunnskapsgrunnlag og usikkerhet (kapittel 4), tiltakets påvirkningsmekanismer (kapittel 5) og foreslåtte avbøtende tiltak (kapittel 6).

Kunnskapsgrunnlaget (§ 8)

«Offentlige beslutninger som berører naturmangfoldet skal så langt det er rimelig bygge på vitenskapelig kunnskap om arters bestandssituasjon, naturtypers utbredelse og økologiske tilstand, samt effekten av påvirkninger. Kravet til kunnskapsgrunnlaget skal stå i et rimelig forhold til sakens karakter og risiko for skade på naturmangfoldet.»

Tilgjengelig informasjon fra offentlige databaser (Naturbase, Artskart/Artsdatabanken og Vann-Nett) er gjennomgått, og det er gjennomført prosjektspesifikk naturkartlegging i 2025 (kapittel 2.2 og kapittel 4.1, 4.2.1 og 4.2.2). For terrestriske naturverdier i og nær planområdet vurderes kunnskapsgrunnlaget som godt, og usikkerheten som lav (kapittel 4.5). Det er kartlagt naturtyper knyttet til dynamiske elvebredder (aktiv skredmark, flomskogsmark og åpen flomfastmark), og det er dokumentert at Smørstadbrinken er den største registrerte sandsvalekolonien langs den kartlagte elvestrekningen (kap. 4.2.1).

For vannmiljø og fisk er kunnskapsgrunnlaget mer begrenset, særlig fordi det ikke foreligger prosjektspesifikk kartlegging av gyte- og oppvekstområder i eller nedstrøms tiltaksområdet (kap. 4.3 og 4.5). Kunnskapsgrunnlaget som legges til grunn for beslutning etter § 8 er dermed oppsummert i kapittel 4, mens tiltakets relevante påvirkningsmekanismer er beskrevet i kapittel 5. Samlet gir dette et tilstrekkelig grunnlag til å identifisere hvilke deler av naturmangfoldet som kan bli berørt, og hvilke påvirkningsveier som er mest relevante (inngrep i hekkehabitat for sandsvale og midlertidig partikkelspredning/nedslamming i anleggsfasen). Usikkerheten er i hovedsak knyttet til vannmiljø/fisk, jf. kapittel 4.3 og 4.5, og denne usikkerheten håndteres videre i vurderingen etter § 9 og gjennom avbøtende tiltak i kapittel 6.

Føre-var-prinsippet (§ 9)

«Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.»

Sandsvale

Kartleggingen i 2025 har identifisert Smørstadbrinken som den største registrerte sandsvalekolonien langs den kartlagte elvestrekningen (kapittel 4.2.1). Samtidig er kartleggingen gjennomført på en begrenset strekning (17 km), og kolonienes størrelse og plassering kan variere mellom år. Usikkerheten knytter seg derfor primært til hvor stor andel av vassdragets totale bestand som berøres, ikke til at lokaliteten har høy verdi.

Tiltaket kan gi negativ effekt dersom bratte hekkevegger fjernes eller arbeid skjer i hekkesesong (kapittel 5). Med forutsetning om at avbøtende tiltak i kapittel 6 gjennomføres (tidsstyring utenfor hekkesesong og utforming som opprettholder/re-etablerer bratte skrån timer der det er mulig), vurderes sannsynligheten for alvorlige eller irreversible konsekvenser som lav. Føre-var-prinsippet tillegges derfor liten vekt i vurderingen.

Naturtyper

Kunnskapsgrunnlaget anses som tilstrekkelig for å kunne vurdere tiltakets konsekvenser for naturtyper. Usikkerheten tilknyttet vurderingene er forholdsvis liten og føre-var-prinsippet tillegges derfor liten vekt i vurderingen.

Vannmiljø og fisk

Det foreligger usikkerhet knyttet til om det finnes gyte- og oppvekstområder for laksefisk i eller nedstrøms tiltaksområdet (kapittel 4.3 og 4.5). Lakselva er et nasjonalt laksevassdrag, og tiltaket må derfor planlegges og gjennomføres med forutsetning om at sårbare livsstadier kan forekomme nedstrøms. Dette innebærer at det skal tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade gjennom valg av gjennomføringstidspunkt og tiltak for å redusere partikkelspredning og nedslamming (kapittel 6).

Føre-var-prinsippet ivaretas ved at:

- arbeid i/ved elveløpet gjennomføres ved stabil lav vannføring og unngås ved høy vannføring/flom,
- det etableres tiltak mot partikkelspredning og stoppekriterier dersom turbiditet/partikkeltransport øker utover akseptabelt nivå, og
- arbeidet planlegges slik at perioder med gyting for laksefisk unngås så langt det er praktisk mulig (kapittel 6).

Økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10)

«En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.»

Naturtyper

Ved gjennomføring av erosjonssikring ved Smørstadbrinken vil et større område med aktiv skredmark bli berørt. Dette er en naturtype som ofte påvirkes av inngrep som sikringstiltak, vassdragsregulering og nedbygging. Samtidig finnes det flere intakte skredmarker langs større vassdrag i Finnmark, blant annet langs Karasjohka/Tana og Altaelva, og den samlede belastningen på denne naturtypen vurderes derfor som middels. Mindre arealer med flomskogsmark og åpen flomfastmark kan også bli berørt, men disse naturtypene har relativt stor utbredelse både regionalt og nasjonalt, og tiltaket vurderes derfor å ha begrenset betydning for den samlede belastningen.

Sandsvalekolonien ved Smørstadbrinken

Tiltaket berører Smørstadbrinken, som i kartleggingen i 2025 er dokumentert som den klart største sandsvalekolonien langs den undersøkte elvestrekningen (12 kolonier), med om lag 200–210 reirhull hvorav ca. 120 er vurdert som i aktiv bruk (kapittel 4.2.1). Dette innebærer at lokaliteten representerer en betydelig andel av registrert hekkeaktivitet innenfor kartlagt strekning, og at et bortfall eller en reduksjon av hekkeveggen vil kunne gi en negativ effekt på hekkebestanden lokalt.

Samtidig er sandsvalens hekkehabitat knyttet til naturlig dynamiske elvebredder i sand- og siltmasser, der erosjon over tid både kan bryte ned eksisterende hekkevegger og etablere nye bratte skrånninger som kan tas i bruk i senere år (kapittel 4.2.1). Den samlede belastningen må derfor vurderes i lys av både lokalitetens dokumenterte størrelse og at habitattilgangen langs vassdraget er endringsstyrt av elvas naturlige prosesser.

Med utgangspunkt i tiltakets påvirkningsmekanismer (kapittel 5) vurderes den viktigste bidragsyteren til samlet belastning å være varig endring/tap av bratte hekkevegger, samt forstyrrelse i hekkesesong. Forutsatt at avbøtende tiltak i kapittel 6 legges til grunn – særlig at anleggsarbeid i og nær hekkevegger unngås i hekkesesongen (april–juni) og at erosjonssikringen, der det er forenlig med sikkerhet og

stabilitet, utformes slik at bratte sand-/siltskråninger kan opprettholdes eller reetableres – vurderes tiltakets bidrag til samlet belastning for sandsvale som moderat.

Vannmiljø og fisk

For vannmiljø og fisk vurderes samlet belastning primært knyttet til midlertidig påvirkning i anleggsfasen (turbiditet/nedslamming). Med foreslåtte tiltak for partikkelkontroll og tidsstyring forventes belastningen å være kortvarig og lokal/nedstrøms avtakende.

Kostnadene ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11)

«Tiltakshaveren skal dekke kostnadene ved å hindre eller begrense skade på naturmangfoldet som tiltaket volder, dersom dette ikke er urimelig ut fra tiltakets og skadens karakter.»

Det er forutsatt avbøtende tiltak som er nødvendige for å begrense de mulige skadene på naturmangfoldet (kapittel 6). Disse anses ikke som urimelige ut fra tiltakets og skadens karakter og tiltakshaver skal bekoste gjennomføringen.

Miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12)

«For å unngå eller begrense skader på naturmangfoldet skal det tas utgangspunkt i slike driftsmetoder og slik teknikk og lokalisering som, ut fra en samlet vurdering av tidligere, nåværende og fremtidig bruk av mangfoldet og økonomiske forhold, gir de beste samfunnsmessige resultater.»

Det forutsettes at de mest miljøforsvarlige driftsmetoder og teknikker legges til grunn. Gjennomføring av tiltaket må tilpasses naturverdiene i området, blant annet ved å begrense arealinngrep til et minimum og unngå anleggsarbeid i sårbare perioder for hekkende fugl, særlig sandsvale. Videre bør det tilrettelegges for å opprettholde eller reetablere egnede hekkehabitater, blant annet gjennom bevaring av bratte sand- og siltskråninger der dette er mulig. Tiltaket bør også følges opp med overvåkning og eventuelle justeringer for å sikre at gjennomføringen gir minst mulig negativ påvirkning på naturmangfoldet.

Tiltaket skal gjennomføres med miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder, med mål om å begrense negative virkninger på naturmangfoldet. Det innebærer at:

- arealinngrep begrenses til det som er strengt nødvendig,
- arbeid i sårbare perioder for sandsvale og laksefisk unngås,
- erosjonssikringen utformes slik at bratte sand-/siltskråninger kan opprettholdes eller reetableres der dette er forenlig med sikkerhet og stabilitet, og
- gjennomføringen i/ved elveløpet skjer med tiltak for å redusere partikkelspredning og med stoppekriterier ved uakseptabel turbiditet/partikkeltransport (kap. 6).

Med disse forutsetningene vurderes tiltaket som gjennomførbart på en miljøforsvarlig måte.

8. Referanser

- [1] G. Kristiansen, «Undersøkelse av naturmangfold Smørstadbrinken, Lakselva, Porsanger kommune,» Natur og samfunn, 2025.
- [2] N. Goodship, «NatureScot Research Report 1283 - Disturbance Distances Review: An updated literature review of disturbance distances of selected bird species,» NatureScot, London, 2022.
- [3] Artsdatabanken , «Norsk rødliste for naturtype,» 2018b.
- [4] Artsdatabanken, «Artskart,» Artsdatabanken, (u.å). [Internett]. Available: <https://artsdatabanken.no/>.
- [5] Artsdatabanken, «Norsk rødliste for arter,» 24 November 2021. [Internett]. Available: <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>.
- [6] Artsdatabanken, «Rødlister,» 2021 . [Internett]. Available: <https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021/>.
- [7] Vann-Nett, «224-22-R Lakselva,» [Internett]. Available: <https://vann-nett.no/waterbodies/224-22-R/factsheet/summary>. [Funnet 04 2026].
- [8] NGU, «NGU-løsmassekar,» 2025. [Internett]. Available: https://geo.ngu.no/kart/losmasse_mobil/.
- [9] D. f. naturforvaltning, «Kartlegging av naturtyper - Verdisetting av biologisk mangfold. DN-håndbok 13, 2.utgave 2006 (oppdatert 2007),» Miljødirektoratet, 2007.
- [1 Miljødirektoratet, «Lakseregisteret,» 28 04 2026. [Internett]. Available: 0] <https://lakseregisteret.statsforvalteren.no/>.
- [1 Miljødirektoratet, «Kartleggingsinstruks, Kartlegging av terrestriske Naturtyper etter NiN2.Veileder 1] M-2209,» 2023.
- [1 L. Løvdal, «Norsk Fugleatlas,» NOF, 1994. 2]
- [1 A. Bjordal, «Tiltaksplan - 20570 Lakselva ved Smørstadbrinken -Erosjonssikring - Porsanger 3] kommune,» NVE, 2026.
- [1 Artsdatabanken, «Fremmedartslista 2023,» Artsdatabanken, 2023. 4]
- [1 Lovdata, «Lov om forvaltning av naturens mangfold (naturmangfoldloven),» 2009. 5]
- [1 Landbruksdirektoratet, «Håndbok i registrering av livsmiljø i skog. Miljøregistrering i skog,hefte 1- 6] 4, utgitt 2001-2002,» 2001. [Internett]. Available: <https://www.landbruksdirektoratet.no/no/eiendom-og-skog/skog-og-miljoregistreringer/miljoregistreringer#presentasjoner-fra-lanseringsseminar-8-9-juni-2017>.
- [1 Miljødirektoratet,B, «Veileder for kartlegging,verdisetting og forvaltning av naturtyper på land og i 7] ferskvann,» Miljødirektoratet, 2015.
- [1 NVE, «224/1 Lakselva (Leavdnjajohka),» 07 06 2023. [Internett]. Available: 8] <https://www.nve.no/vann-og-vassdrag/vassdragsforvaltning/verneplan-for-vassdrag/troms-og-finnmark/224-1-lakselva-leavdnjajohka/>. [Funnet 04 2026].
- [1 Fiskeridirektoratet, «Nasjonale laksevassdrag,» [Internett]. Available: https://open-data-fiskeridir.hub.arcgis.com/datasets/6b2f714b2a5a41fdaae5acfacd476436_1/explore?location=70.077232%2C25.069917%2C11. [Funnet 04 2026]. 9]